

DISPUTATIO THEOLOGICA,

S E U

Positiones variorum Articulo-
rum, de quibus hodiè disceptatur inter Pro-
testantes seu Reformatos & Pontificios.

Q V A M,

Favente Deo Opt. Max.

S V B P R Æ S I D I O

Clarissimi, Doctissimique Viri,

D. JOHANNIS COCCEJI, S. S. Theol. Doct.

ejusdemque Facultatis in Illustri Acad. Lugd. Bat.

Professoris solidissimi & dignissimi,

Publicè ventilandam proponit

M. ULRICUS SCHRECK, Gadebuscensis-Megapolit.

Auth. & Defend.

Ad diem 2 Octobris, loco horisque solitis.

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud JOHANNEM ELSEVIRIUM,

Academ. Typograph.

CLC L X.

Plurimum Reverendis, Clarissimisque Viris,

DOMINIS PROFESSORIBUS
& Verbi Dei Ministris Inclytæ Academiae Lug-
dunensis & Ultrajectinæ:

U T E T,

Admodum Reverendis Viris,

DOMINIS PASTORIBUS
& V.D. Ministris Classis Dordrechtanæ:

N E C N O N,

Reverendo ac apprime humano & erudito,

DOMINO AMYÆ, qui munere Sacerdo-
tali fungitur Davendriæ,

Patronis ac Promotoribus meis magnis, omni reve-
rentiæ cultu impensè honorandis:

Huncce exiguum laborem

D. D. & O.

M. ULRICUS SCHRECK,
Megapolitanus,

Author & Respondens.

Positiones variorum Articulorum, de quibus hodiè disceptatur inter Protestantes seu Reformatos & Pontificios.

POSITIO I.

olum Dei verbum literis Prophetarum & Apostolorum Canonicis comprehensum, unicam & solam omnium Controversiarum religionis, quæ nimirum Articulos fidei salvificæ concernunt, normam esse statuo, cui soli per se sit credendum. Adversarios nostros seu Papicolas ad Consensum Ecclesiæ provocamus, non tanquam ad normam, sed ut ca-

lumniam Pontificiorum retundamus, quâ nostrarum Ecclesiarum scilicet Protestantium, doctrinam in Ecclesia verè Catholica prorsus novam & inauditam esse clamitant. Eadem de causâ & eodem sine provocant Ecclesiæ Reformatæ ad Symbola Catholica, qualia putantur, Apostolicum, Nicænum & Athanasii.

II.

Sciendum, (ne in ipso limine impingamus) quando de Norma religionis quæritur, non absolutè id intelligi, sed respectu partium litigantium. Sic, quando cum Pontificiis negotium est de Normâ Controversiarum religionis, non quæritur, quænam absolutè & *simpliciter* norma Controversiarum Religionis Christianæ esse debeat, sed quæ inter nos & illos infallibiliter vera & certa esse queat, nempe sola Sacra Scriptura. Jesuitæ sibi non constant, Bellarminus lib. 1. de Verb. Dei cap. 2. Sacram Scripturam expressis verbis regulam credendi certissimam tutissimamque vocat. Neoterici ut Mulmann. in Tractat. d. Myster. fraudis detectæ contra Scheible- rum. Jodocus Kett contra Reinbodium in suo tractat. Heliotropii: Traditiones humanas & Patrum concilia & dogmata Sacris literis præponunt & tanquam testimonium duntaxat Scripturam

esse prætendunt, obscuram, mancam & blæsam & difficilem esse probare nituntur, Christum & verbum blasphemantes. Nos autem postulamus, ut ex sola Scriptura Sacra nobiscum agant, quia Concilia & Ecclesiæ definitiones tanquam normam non admittimus, sed in tantum respuimus in quantum non correspondent Sacris literis.

III.

Papam non esse *Judicem* controversiarum dicimus; nec, ut contendunt Pontificii, normam aut regulam, sed solam Sacram Scripturam, quia errori est obnoxius & fallibilis.

IV.

Quam normam ipse Christus & Apostoli unice sunt secuti, illam & nos sequimur, & ipsi Pontificii coguntur sequi. Ratio est in promptu, quia utrique Christiani esse volumus. Christus cum Diabolo disputans unice ad Sacram Scripturam provocat Matth. 4. v. 4. 7. & 10. & similiter cum Phariseis disputans. Matth. 19. v. 4. 5. 6. 8. & cap. 22. v. 31. 32. & 44. Item Luc. 10. v. 16. Similiter Petrus Act. 1. v. 22. & seq. cap. 3. v. 22. & 23. c. 4. v. 11. Similiter Paulus Act. 13. v. 34. & 35. & c. 26. v. 22. Ergo nobis incumbit nullam aliam admittere regulam & normam, nec *Judicem*, quam Sacram Scripturam, quæ est infallibiliter vera, perfecta, sufficiens, clara & dilucida.

V.

Nihil obstat, quod Pontificii objiciant, Christum & Apostolos ad solius V. T. libros provocasse. Ergo & hodiè solius V. T. Scriptura est norma Controversiarum religionis, quod absurdum. Scriptura Novi Testamenti nihil aliud est, quam illustratio Veteris Testamenti, nec alia tradit, quam de quibus Prophetæ in V. T. vaticinati sunt. Fundamentum itaque fidei utrobique est idem, licet modus Patefactionis duntaxat sit diversus. Non igitur est talis oppositio inter Scripturam V. T. & N. T. sicut inter Sacram Scripturam & traditiones humanas & auctoritatem Papæ.

VI.

Ut autem ordine & distinctè progrediamur. 1. In genere doctrinam librorum V. & N. Testamenti divinam esse probabimus. 2. In specie libros N. Test. & certe Apostolicas & divinas esse simul ostendemus, unde, quid de libris etiam V. T. judicandum sit simul apparebit. Est æquivocatio in phrasi, doctrina divina: Vel enim est

est divina ratione causæ efficientis vel objectivæ. Ratione efficientis etiam de physicis & intelligi potest: quia & illa sunt divina, sicut omne bonum à Deo. Verum non sic accipimus hoc loco: sed objectivè Scriptura potest esse divina, quia agit de rebus sacris, vel possit dici divina etiam ratione Efficientis, quod immediatè Prophetis & Apostolis sit inspirata. Prius quod attinet, argumentari sic licet: illa doctrina procul dubio est verissima & per consequens etiam (si est de rebus sacris) divina erit, quæ est antiquissima. Atqui doctrina V. & N. T. est talis. E. Firmissima & evidentissima est ratio, veritas prior est mendacio & corruptione. Res & materia prior est passione, &c.

VII.

Sacram Scripturam esse lucidam, claram & perspicuam & perfectam quoad Articulos fidei salvificæ attinet, ut ab omnibus quoque intelligi queat, affirmo, Psalm. 119. Psalm. 19. 2 Tim. 111. v. 16. 17. Joh. xx. 1 Joh. 11. v. 4. Quod autem plebi seu Laicis in Papatu, interdicta sit lectio Bibliorum, seu aliorum sacrorum & proborum librorum usus sit prohibitus, sit eà de causa, ne pateant eorum palpabiles errores, & ne ab Auditoribus contraria illis objiciantur, figmenta & nugæ à Papa excogitata & publicata & ventilata nihili haberentur, & fraus Monachorum & Jesuitarum innotesceret, & sic pedetentim Autoritas papalis decresceret & in nihilum redigeretur & totaliter tandem evanesceret, quod tamen tandem fiet Dei gratia certò confido.

VIII.

Est nobis unus Deus, Trinus qui est in personis sed unus in essentia, quem unice diligamus, adoremus & invocemus & alienos Deos non fingamus, sed illum solum Patrem tanquam Creatorem honoremus, Filium tanquam Salvatorem & penes Patrem, Intercessorem & Advocatum à Deo nobis constitutum, ut fratres ejus & vitæ æternæ cohæredes imploremus, Exod. xx. 3. Deut. xxxii. 17. Psalm. lxxxii. 10. hac certissimâ spe freti, quicquid in nomine ejus petituri sumus, id à Patre nos accepturos esse, Joh. xiv. non Ignatium nec Xaverium, non Mariam nec Johannem nec ullum Apostolum nos juvare posse certò credamus, nec ullum alium eligamus quam Christum; nam sine Christo nulla datur salus, nec ulla est redemptio, pium quidem Sanctis & Angelis cultum & decentem honorem deferre, sed non majorem quam tribuit Scriptura

illis. Spiritum sanctum tanquam Paracletum, qui nobis veritatem euangelicam annunciat, quæ potentia est illis, qui credunt ad salutem, submissè & humilimè colamus & veneremur & amemus.

IX.

Sculptilia & imagines ad cultum factæ & usurpatæ sunt Scriptura teste, Dii alieni & in Verbo Dei prohibentur. Exod. xxii. v. 23. c. xx. 23. Cultus, qui fit ad Aras, statuas, est gentilis & diabolicus. Levit. c. xxvi. v. 1. Joh. xxiii. i. viii. 24. 14. & c. Gen. xxxi. 39. Deut. xxviii. v. 36. Dicunt ligno Pater meus es tu, & lapidi, tu genuisti me. Jer. ii. v. 27. 28.

X.

Errant Pontificii, qui peccata quædam ex natura sua esse venialia, nec æternam damnationem mereri asserunt Bellarm. lib. 1. de amiss. grat. c. 4. & seqq. Tom. 4. Cum tamen & minimum peccatum hominem æternæ mortis reum faciat Rom. 5. v. 14. & qui in uno offendit, reus sit in omnibus. Negant & Pontificii Concupiscentiam esse peccatum, quod absurdum est; Paulus contrarium ostendit, dicens; Non noveram, peccatum Concupiscentiam esse, nisi Lex dixisset.

XI.

Errant & Pontificii, qui, pœnitentiam esse Sacramentum propriè dictum æquè ac baptismum ac cœnam Dominicam dimicant Concil. Trident. sess. 14. can. 1. graviterque peccant tres pœnitentiæ partes constituendo, ut Contritionem Cordis, Confessionem oris & satisfactionem operis.

XII.

Jesuitæ & Monachi & plerique alii non amore pietatis urgent Confessionem auricularem, sed quod hinc auferant luculentam messem, dum regnant in ædibus divitum, quorum secreta norunt dum adsunt morientibus, dum arroduct testamenta.

XIII.

Confessio auricularis, qua omnia & singula peccata Ecclesiæ ministro in aurem enumerantur, nullum habet in Scriptura vel mandatum vel promissionem. 2. Conscientias in dubitationem & desperationem adducit, denique rem impossibilem exigit. Delicta enim quis intelligit. Psalm. 19. v. 13.

XIV.

Errant autem inprimis Papicolæ, qui ut aliquid bonum opus & con-

conforme sit legi divinæ, sufficere ajunt, si secundum Dei mandatum, quoad externam faciem, itemque pro viribus fiat.

XV.

Sunt tamen bona opera necessaria ad salutem, licet actum justificationis non ingrediantur, sed sequantur justificationem.

XVI.

Nihil autem ad justificationem & salutem nostram bona opera coram Deo merentur.

XVII.

In Articulo Justificationis, ut postea videbimus, excluduntur. Rom. 11. v. 6. & 4. v. 1. Eph. 2. v. 8. 2 Tim. 1. v. 9. & à merito Christi Esai. 43. v. 25. Joh. 1. 29. & à fide excluduntur Rom. 3. v. 28. Gal. 2. v. 16.

XVIII.

Per Vires naturales nemo justificatur, ut somniant & prætendunt Pontificii. Siquidem à Lege convictus homo fateri cogitur suas vires naturales per peccatum ita esse corruptas & depravatas, ut in spiritualibus & internis motibus atque actionibus nihil boni operari possit, siquidem naturalis homo non recipit ea quæ sunt Spiritus Dei, teste Paulo 1 Cor. 2. nec idonei sumus ex nobis, tanquam ex nobis aliquid boni cogitare in 2 Cor. 5. & sensus carnis est inimicitia adversus Deum Rom. 8. sed solius Dei est dare velle & perficere ut Paulus docet, Phil. 2. unde idem Paul. in epist. ad Eph. 2. scribit, nos in peccatis esse mortuos, & quidem ita, ut ad omne opus bonum simus reprobi, ad Tit. 1.

XIX.

Nec per merita, nec per opera sua bona, homo justificari potest.

XX.

Justificamur ergo 1. Gratia sive misericordia Dei. 2. Merito sive Justitiæ Christi. 3. Fide Christum cum suis beneficiis apprehendente.

XXI.

Fides est necessaria ad Justificationem. Errant igitur Pontificii, dum imperitæ plebi sufficere nugantur, si simpliciter iis credat, quæ credat Ecclesia, sive scripta sint sive non. Implicite hæc fides figmentum monachale est, veræ fidei contrarium, quæ notitia est non ignorantia, si credideris in corde tuo. Rom. 10. v. 9.

XXII. Er-

XXII.

Errant Pontificii, qui homini perpetuo de salute dubitandum esse disputant. At dubitatio hæc Deum mendacem facit. 1 Joh. 1. v. 10.

XXIII.

Falsum est quod Bellarm. Tom. 1. lib. 4. de anima Christi scribit, quod Christus descenderit ad locum damnatorum, quia nullibi *πυτῶς* seu ad literam in sacris literis legi, quod Christus vel corpore vel animâ vel totus descenderit vel in limbum vel in gehennam, olim quoque hic Articulus non exitit in Symbolo Apostolico. Similiter quod Irenæus lib. 1. c. 2. Origenes in initio librorum de Principiis, & Tertullianus adversus Praxeam, Symbolum fidei ab Apostolis traditum explicantes, descensus Christi ad inferos non meminerunt; sed post sepulturam mox de Resurrectione Christi agunt.

XXIV.

Crausus error, animas piorum in Veteri Testamento, non fuisse receptas in celum, sed in loco aliquo subterraneo, usque ad ascensionem Christi detentas fuisse. Bellarminus.

XXV.

Mirum in modum amant Monachi & Jesuitæ ignem purgatorium, quod utilissimus sit illorum culinæ, qui suum negotium agunt verius, quam pietatis. Novi & ego quamplurimos veritatis splendore inter Pontificios opinionibus valedicturos de purgatorii flammis ultricibus, nisi Authoritas Ecclesiæ & præconcepta Opinio & Culinæ utilitas diversum suaderent. Fingunt purgatorium esse quoddam, in ima telluris parte, barathrum, Inferno proximum, in quo animæ eorum, qui cum peccato veniali, per satisfactionem nondum ad plenum expiato, excedunt, conspectu Dei orbatæ, per verum & propriè dictum ignem exquisitissimis tormentis excrucientur & excoquantur donec exsolutis pœnis ab omni maculâ peccati expurgentur, ut puræ in celum ingredi possint. Ad quem tamen ingressum vel maturandum vel ad pœnas mitigandas prodesse fidelium virorum suffragia; orationem seu jejunium, eleëmofynam sacramentum altaris & vide Conc. Trid. sess. ult. decret. de Purgat. Bellarm. lib. 2. de purg. per tot. Tom. 2. Gregor de Valent. tom. 4. disp. 11. q. 1. Vah ineptissimas fabulas! hic quot verba tot nugæ. Rudolph. à Toffignano Ordinis Franciscani

ciscani in Dictionario, Concionat. pauperum. Delirium esse Ethnicorum & inventum Diaboli ingenue fatetur & si purgatorium foret inique ageretur cum pauperibus. Christus suo sanguine purgat nos & conscientias nostras ab operibus mortuis. Hebr. 9. v. 14. & ab omni peccato mundat 1 Joh. 1. v. 7. idque 2. in hac tantum non in altera vitâ Hodiè. Hebr. 3. v. 13. 14. & 3. per solum verbum. 2 Cor. 5. v. 18. Sacramenta Tit. 3. 35. & fidem. Act. 15. 9. & per fidem propriam. Hab. 2. v. 5. Luc. 7. v. 50. non per suffragia aliena & per illam culpam pariter & pœnam à nobis avertit. Gal. 3. v. 13. Rom. 8. 1.

XXVI.

Sunt autem illæ indulgentiæ sanguinis Christi profanatio, Satanæque ludibrium quibus Christianum populum à Dei gratia, à vita, quæ est in Christo abducant, & à vera salutis via avertant, Christus inquit Paulus, qui peccatum non noverat, factus est pro nobis peccatum (id est, peccati satisfactio) ut justitia Dei efficeremur in illo. Johannes dicit, sanctos omnes lavisse stolas in sanguine agni. Indulgentiæ docent, lavare stolas in sanguine sanctorum.

XXVII.

Errant graviter Pontificii, qui sacramenta etiam extra actionem esse & manere sacramenta dicunt, in quem finem hostiam etiam in sacrario reconditam supplices adorant & venerantur: Extra actionem divinitus institutam, sive extra usum externum vel usurpationem (usus enim internus, qui fidei proprius, non ad formam sed ad finem sacramenti pertinet) nihil habet rationem sacramenti. Non aqua est baptismus nisi baptizando secundum institutionem Christi aspergatur. Nec panis & vinum sunt cœna Domini, nisi secundum institutionem instituantur & quis manducet & bibat.

XXVIII.

Humana Autoritate neque Sacramentum institui debet nec potest, neque in instituto à Deo quicquam vel immutari vel dispensari debet. Errant Pontificii, qui partim nova Sacramenta, quæ expressa tamen institutione immediatè à Deo facta destituuntur, comminiscuntur, partim Sacramenta instituta à Christo Papam vel immutare vel contra eadem dispensare possent nugantur. Quique Sacramenti virtutem ex Sacerdotis sive Sacrifici intentione facien-

di, quod Ecclesia facit, æstimant, Conc. Trid. can. 11. sess. 7. Bellarm. lib. 1. de Sacram. c. 27. Tom. 3. At intentio ista 1. è Scripturâ probati non potest, omnem 2. Sacramentorum certitudinem evertit. Quis enim sciet, an minister debitam intentionem adhibuerit? Annon omnis homo mendax? Ps. 116. totum 3. salutis nostræ fundamentum concutit. Etiam 4. hac ratione minister sine virtuali intentione verum Euangelium prædicare non posset, vid. Chemnit. Exam. Trid. pag. 2. ad Canon. 11. pag. 27. & seqq. benè Augustinus tractat. 5. in Joh. Tom. 9. Col. 41. Baptisma tale est, qualis est ille in cuius potestate datur, non qualis est ille, per cuius ministerium datur. Distinguendum hic inter ea, quæ requiruntur ad integritatem Sacramenti, & inter ea quæ requiruntur ad personam ministri, ut sit bonus & fidelis.

XXIX.

Magnus ille Martinus Lutherus Sacramenta variis in locis signa appellavit. Non enim mera & nuda signa nominavit. Errant Pontificii asserentes, gratiam divinam in Sacramentis contineri, veluti qualitatem aliquam divinitus elemento inditam & absolutè inhærentem. Ideoque conferre gratiam ex opere operato, hoc est ex vi actionis Sacramentalis à Deo ad hoc institutæ, non ex fide vel agentis vel suscipientis.

XXX.

Duo tantum esse Sacramenta Baptismum & S. Coenam rectè contendunt Reformati & Lutherani contra Papicolas. Errant Pontificii, qui septem propriè Sacramenta constituunt & quinque hisce affingunt & adducunt, ut sequuntur.

XXXI.

Confirmatio, pœnitentia, extrema unctio, ordo & Matrimonium non sunt propriè dicta N. Testamenti Sacramenta. Nec homo Sacramentum instituere potest: quin facere ut sub rebus tam abjectis tanta Dei mysteria lateant, id verò humanæ virtutis non est. Verbum Dei præeat oportet, quod Sacramentum esse Sacramentum faciat: Quoad confirmationem, quæ Chrismate ex oleo & balsamo, certis Consecrationibus præparato, ejusmodi pollice in fronte baptizati, & aliquam ætatem progressi, Crucis forma certis verbis & gestibus adpingitur, per quæ è vestigio Spiritus Sancti confirmatio detur, eundem anima & corpore perficiat, & adversus omnes hostes vires ei suppeditet.

XXXII. Quis

XXXII.

Quis Papicolas in oleo salutem quærere docuit? quis vim roborandi illi attribuere? An Paulus, qui nos ab elementis hujus mundi longe abstrahit: qui nihil magis damnat, quam talibus observatiunculis hæzere? Hoc verò non à me, sed à Domino audacter pronuntio, qui oleum vocant oleum salutis, salutem quæ in Christo est abjurant, Christum abnegant, partem in regno Dei non habent. Gal. 4. 9. Col. 2. 20. inspicimus propius Spiritum sanctum dari ad innocentiam: in confirmatione ad gratiæ augmentum: in Baptismo nos regenerari ad vitam; in confirmatione ad pugnam nos instrui. Sunt absurdissima, Dei verbo contraria. Omnes qui in Christo baptizati sumus, Christum induimus cum omnibus suis donis. Gal. 3. 27.

XXXIII.

De pœnitentia ante facta est mentio, in hac pagella tamen non hic transgredienda, quia inter septem Sacramenta à Papicolis numeratur, licet non sit, nec illi Pontificii id stabilioribus rationibus probare queant, ratio est in promptu. August. in ferm. de Bapt. suf. dicit, Sacramentum idèd dicitur, quia in eo aliud videtur, aliud intelligitur: quod videtur, speciem habet corporalem: quod intelligitur, fructum habet spiritualem. Neque ullo modo Sacramento pœnitentiæ (quale fingunt ipsi) conveniunt hæc: ubi nulla Species est corporalis, quæ spiritualem fructum repræsentet.

XXXIV.

Fingunt, duas esse virtutes extremæ unctionis, peccatorum remissionem & corporalis morbi levamen, si ita expediat: sin minus, animæ salutem. Ajunt autem, institutionem à Jacobo positam esse. Infirmatur quis inter vos? Advocet Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine domini, &c. Fuerunt enim & hæc dona miraculosa, temporalia, quæ doctrinâ Euangelii confirmata expirarunt. 2. Non adhibebatur unctio ex lege necessitatis, sed ex pacto consuetudinis. Sanitas 3. non oleo sed orationi fidei attribuitur Jac. 5. v. 15. 4. Apostoli unxerunt, ut sanarent. At Papistica unctio nemini, nisi de cujus restitutione desperandum adhibenda, Apostolorum unctionis finis fuit sanitas corporis, Pontificiorum, ut illi volunt, sanitas animæ, & refectio ventriculorum & refectio & repletio crumenarum.

XXXV.

Altum est silentium in Scriptura Sacra, ministerium esse Sacramentum. Falluntur, qui jus vocandi & ordinandi ministros Ecclesiæ Soli Papæ ejusdemque conjuratis Episcopis adjudicant Bellarm. lib. 1. de Cler. cap. 3. v. 4. 7. nec obstat 1. quod Aaron à solo Mose in Pontificem sine consensu populi electus fuerit, Aaronis vocatio fuit immediata. Quæstio est de mediata. A Mose ad Papam non valet consequentia. Papa enim non est Moysis successor.

XXXVI.

Graviter impingunt sacrificuli, qui neminem nisi qui publice sit ab Episcopo ordinatus, ministerio Ecclesiastico fungi posse statuunt & manuum impositionem ad essentiam ordinationis pertinere contendunt. Bellarm. de Sacr. Ord. c. 9. p. 495. Tom. 3. 2. Dum ordinationem Sacramentum fingunt, gratiam & dona ad ministerium necessaria ex opere operato conferens, & characterem imprimens indelebilem, de quo Scriptura ne quidem novit. Bellarm. de Sacr. Ord. cap. 10. p. 497. Conc. Trid. sess. 23. can. 4. 3. qui in Ordinatione & Chrismatis unctionem, aurium insufflationem, verticis rasuram, &c. stolidè urgent, cum supersticiosæ sint hominum inventiones, virtutem Sp. S. Chrismati unitam esse, & virtutem salvos faciendi aliis per insufflationem anhelitus communicare, Bellarm. de Sacr. Ord. cap. 12. Tom. 3. Dominus noster cum Apostolos amandaret ad Evangelii prædicationem, insufflavit in eos, Joh. 20. v. 22. Quo Symbolo Spiritus S. virtutem, qua illos donabat, repræsentavit. Hanc insufflationem retinuerunt isti boni viri, & quasi Spiritum sanctum è gutture suo egerant, super suos quos formant sacrificulos demurmurant, accipite Spiritum sanctum. Adeo nihil prætereunt, quod non præposterè effingant: non dico more histriionum (qui nec sine arte gesticulantur, nec sine significatione) sed instar simiarum, quæ lascivè & absque ullo delectu quidvis imitantur.

XXXVII.

Matrimonium licèt à Deo institutum, & sit ipsius ordinatio, pro Sacramento haberi non debet. Ad hæc Sacramenta salutaria sunt organa per quæ homines in Ecclesiam & spiritualem societatem colliguntur 1. Cor. 11. v. 13. Gal. 111. 17. Eph. iv. sed per conjugium mas & fœmina politicam ineunt societatem, atque generant

car-

carnales & terrenos Eph. 11. v. 3. Sacramenti nomen Patres ipsi in latiori significatione pro quovis sacrae rei signo utuntur. vid. Durandum de sancto Port. l. 4. sent. d. 26. q. 3. in A. r. Nihil obstat, quod Eph. 5. v. 32. Sacramentum matrimonium dicatur, in graeco enim est *μυστήριον* quod rem quamvis arcanam denotat. An verò quodlibet Mysterium Sacramentum sive sacrum signum propriè sit dictum? Absurdum. Non matrimonium dicitur Mysterium, sed spiritualis illa cognatio, quae est inter Christum & Ecclesiam. In Sacramento non solum quaeritur ut Dei sit opus, sed ut sit ceremonia exterior à Deo posita ad confirmandam promissionem. Nihil tale esse in matrimonio quivis videt. Matrimonium verò Sacramenti titulo donatum, immunditiam postea & pollutionem & carnales sordes vocare quanta est levitas? Quam absurdum est Sacerdotes arcere à Sacramento?

XXXVIII.

Non nube silentii praetereunda Missa Pontificia, quo sacrilegio non modo profanata est S. Cœna, sed in nihilum redacta, abominandis modis divini Sacramenti actio transformatur, crassissimisque erroribus obtenebratur. Sacramentum in Sacrificium actionem toto genere diversam mutant. Sacrificium est, quo nos Deo aliquid offerimus. Sacramentum vero, quo nobis Deus obsignat communionem verè propitiatori. Cum nullam habeat vim expiandi peccata praeter unicum propitiatorium crucis.

XXXIX.

Nihil obstat 1. quod Christus inquit, quod pro vobis traditur. Non enim dicit quod modo incruento pro vobis jam in Cœna OFFERTUR. 2. Loquitur de traditione, quae in Ara Crucis actum perficienda erat, de qua, quia jam jam praeforibus erat ea ipsa adhuc nocte inchoanda in praesenti loquitur. vid. Matth. 26. v. 31. Marc. 14. v. 27. Joh. 19. v. 11. Nihil enim obstat *Facite*, non enim dixit *Sacrificate*, Graecus textus, in quo habetur *τὸ πρῶτον* Luc. 22. v. 19. non verò *πρῶτον* significat sacrificare. Ipse Paulus, interpres omni exceptione major explicuit, quotiescunque panem manducaveritis & non obtuleritis, sacrificaveritis, &c. 1 Corinth. 11. v. 25. 26. 33.

XL.

Melchisedech Hebr. 3. v. 6. qui obtulit panem & vinum Gen. 14. v. 18. Hebr. 7. v. 3. colligunt fuisse praeludium Missae suae, ac si

inter eum & Christum esset similitudo in panis & vini oblatione. Collatio non latius extendenda quam fert rei proprietas, adde quam ipsa Scriptura extendit. Panem & vinum dedit Melchisedech non ut Sacerdos sed ut Rex & amicus protulit, non sacrificandi causa, sed Abraham & ejus comitibus, ut lassos ex itinere & prælio reficeret; quid hoc ad sacrificium? quod agnoscit Thomas de Vio Cardin. Cajet. in Comment. Genes. cap. xiv. Figuræ quoque nulla vis inest, in demonstrandis fidei articulis, nisi Scriptura ipsa ejus accommodationem monstret, tacitè id ipsum fatetur Bellarm. quando relictis Scripturæ dictis vocat ad Patrum Concilia, lib. 1. de miss. c. 6.

XL I.

Christi mors obliteratur per Missas, & eò directè spectat, ut rursum si fieri posset, trucidetur Christus. Nam ubi testamentum est (inquit Apostolus) mortem testatoris illic intercedere necesse est. Missa novum Christi testamentum præ se fert: ejus ergo mortem postulat. Hebr. 9. v. 16. Qui cogitet se morte Christi redemptum esse; ubi novam in Missa redemptionem viderit? Quis peccata sibi remissa confidat, ubi novam remissionem viderit?

XL II.

Errant Pontificii, qui ut Sacramenta altaris non nisi à jejunis celebrentur. Corp. tur. Can. 3. dec. p. de Consecr. dist. 1. c. 49. p. 1158. sancivere, idque in honorem corporis Christi, ne cum aliis ventris cibis misceatur: ideoque nec in terram inter Synaxeos actum exspuendum dicunt, & si proferunt superstitiosa commenta alia, quæ satis sunt refutata à Chemnitio, Molinzo & Johanne Crocio contra Becanum.

XL III.

Concil. Trid. sess. 13. cap. 4. Bellarm. lib. 2. de sacra Eucharistia c. 18. Tom. 3. Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus, volunt panis & vini substantiam essentialiter mutari in substantiam corporis & sanguinis Christi, per consecrationem Christum fieri qui antea panis erat, ut deinde sub illo panis colore lateat Christus, quod etiam disertè exprimere eos non pudet; sunt enim Lombardi verba: Corpus Christi, quod in se visibile est sub specie panis, facta consecratione latere & operiri. Panis pro Deo habetur. lib. 4. sent. dist. 12. Panis & vinum, sunt signa sacra & pura divina, quæ invisibile elementum, quod percipimus, ex carne & sanguine Christi nobis representant.

XLIV. Pon-

XLIV.

Pontificii Redemptorem nostrum licet in duabus speciebus Sacramentum Cœnæ instituisse fateantur (panis & vini) Hoc tamen non obstante aliter sibi videri pronunciant , nimirum laicos (per quos omnes, qui non sunt sacrificuli, intelligunt) sub panis tantum specie communicare. Vid. Concil. Constantiens. celeb. anno 1415. sess. 13. Conc. Trid. sess. 21. Can. 1. 2. 3. eaque sanctio sub excommunicationis fulmine religiosè observanda præcipitur. v. Conc. Const. loc. all. Sic ergò Laicis usus calicis contra institutionem Christi sacrilegè subtrahitur.

XLV.

Nihil est, quod objiciant, quod primæ Cœnæ tantum interfuerint Apostoli non Laici, probent isti aliam cenam pro Laicis institutam, Paulus Ecclesiæ Corinthiæ communionem sub utraque commendat. Atqui Ecclesia Corinthiaca non ex solis Sacerdotibus, sed maximam partem ex Laicis (quos vocant) constabat.

XLVI.

Nec juvat, quod Christus in diversorio Emauntico Cœnam sub una specie (panis) celebravit Luc. 24. v. 1. de Cœna judicandum ex primæva ejus institutione, non ex locis obscuris & controversis, Emaunte Christus Cœnam non celebravit, sed in epulo vulgari morem suum in mensâ familiarem in benedicendo & frangendo panem observavit. vid. Matth. 14. v. 19. Marc. 8. v. 6. Joh. 6. v. 11. & inde discipulus fuit agnitus, est hæc non tam veterum quam multorum Pontificiorum sententia, qui Cœnam hic peractam negant. Cum ipsis ergo qui diversum statuunt, transigant. Adhuc in dubio num discipuli hi Laici fuerint, nec ne? Luc. 24. 18. 35. Hic sistamus; planiorem autem rerum enodationem, pollicemur & demonstrationem (Deo dante) brevi in ea disputatione, quam adhuc sub manibus habemus & publicè sumus defensuri sub præsidio plurimum Reverendi Domini Doct. Abrahami Heidani, sit & maneat interea Laus Gloria & honor Deo.

C O R O L L A R I A:

I.

*An Christus sit ubicunque locorum juxta carne
terris visibiliter vel insibiliter? N.*

II.

*An Lutherus, Zwinglius & Calvinus legiti-
muerint? A.*

III.

An Maria in peccatis nata sit? A.

IV.

An Ecclesia possit errare? A.

V.

An Papa sit Antichristus? A.

VI.

An moderna Romanensis religio sit nova? A.

F I N I S.

A:

arnem in hisce

egitimè vocat

A.

DISPUTATIO THEOLOGICA

DE

Justificatione, Fide & Operibus.

QVAM,

Auxiliante Deo Ter Opt. Max

SVB PRÆSIDIO

Admodum Reverendi, Clarissimi nec non Doctissimi

D. ABRAHAMI HEIDANI, S. S.

ejusdemque Facultatis in Illustri Acad. Lugd.

Professoris solidissimi & dignissimi,

Publicè examinandum offert

M. ULRICUS SCHAEGER, Gadebuscensis-M.

Author & Defendens

Ad diem 2 Novembris, horu locoque.

Sumptibus Academiae.

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud JOHANNEM ELSEVIR

Academ. Typograph.

clō lōc LXI.

*Viris Admodum Reverendis, Clarissimis
ac Doctissimis*

DOMINIS,
V.D. MINISTRIS,

Inclytæ Civitatis Leidenfis, Eccl. Reformat.
Præconibus dignissimis, Vigilantissimis
Meritissimisq; Patronis ac Promotori-
bus meis magnis:

*Hanc Dissertationem humilimente,
& sincero pectore.*

Offero & Dedico

M. ULRICUS SCHRECK,
Author & Respond.

DISPUTATIO THEOLOGICA

D E

Justificatione, Fide & Bonis Operibus.

T H E S I S I.

uoniam quidem, in hoc velut cardine vertitur, & ex hoc principio pendet, uniuersa penè quæ inter papatus tenebricosi Architectos, & Protestantes seu Reformatos est, in religione & fide Controversia in hoc inquam dogmate quod non sola fide, sed Bonis Operibus nos justificari coram tribunali Dei, introducant, uniuersaque penè nostræ religionis dogmata inficiunt & contaminant: id ipsum quale sit ordinem articulorum confessionis eorundem sequentes, nunc excutiendum est. Amisso hoc Articulo, nulli Hæresi, nulli falsæ doctrinæ, quamvis ridiculæ & vanæ resistere poterimus: sicut sub Papa accidit, ubi ea credidimus, quorum nos nunc pudet pigetque: rursus si manserimus in hoc Articulo, securi sumus ab hæresibus & retinemus remissionem peccatorum, quæ firmitatem morum & fidei cōdonat. Megalander Lutherus, *Tom. 3. Lat. pag. 397. Idem, tom. 4. pag. 59. Sæpè dico nullam esse vim aut remedium resistendi Sectis, quam istum unicum articulum Iustitiæ Christianæ, hoc amisso impossibile est nos posse resistere ullis erroribus aut Sectis pag. 92. Locus Justificationis, ut sæpè moneo diligenter est observandus & diligendus. In eo enim comprehenduntur omnes alii fidei nostre Articuli, eoque salvo salvi sunt & reliqui p. 128. Sublato eo nihil amplius restat, quam merus error, hypocrisis, impietas, idololatria pag. 490. Cum hæc cognitio Justificationis est amissa simul amittitur Christus & Vita & Ecclesia &c.*

II.

Vocabulum Justificationis (liberaliter acceptamus) à prophanis

Scriptoribus non usurari & apud Autores Latinæ Linguae in nulla significatione haberi concedunt Presbyteri & Scholastici Claramontanæ Scholæ, qui nomen Jesu sibi sumunt. Nempe secunda Bestia Apocalyptica Bellarminus lib. 2. de Justif. cap. 3. & Clerus Lojohannus Franciscus Colterus in Enchirid. Controvers. Relig. cap. 6. Interim videant Pontificii quam rectè faciant, quod Justificationem qua homo peccator in conspectu Dei justificatur, cum mutationibus Phycis & artificialibus conferant, quasi earundem par sit ratio.

III.

Bellarminus lib. 1. de Justif. cap. 1. quadruplicem sibi fingit Vocabuli Justificationis significationem. 1. Pro ipsa lege Dei. Quando David inquit Ps. cxix. v. 12. doce me Justificationes tuas. 2. Pro acquisitione Justitiæ. ut 1 Cor. vi. v. 11. Hæc quidem fuit sed abluti estis, sanctificati estis, justificati estis. 3. Pro incremento fidei, quæ ratione accipi videtur in Apoc. xxii. v. 11. similiter Jacob. ii. v. 24. similiter apud Syracidem xviii. v. 23. Ne verearis usque ad mortem justificari, quia merces Dei manet in æternum. 4. Bellarm. concedit, Justificationem accipi pro declaratione justitiæ, modo quodam forensi, ut ille dicatur justificari, qui cum esset ab Accusatore factus reus alicujus iniquitatis, à Judice per sententiam declaratur justus, atque absolvitur. Agnovit Becanus Fraterculi sui errorem, eundem corrigens in alt. part. disp. su. d. Justif. Cath. c. 1. probè animadvertens primam à Bellarm. allatam significationem esse spuriam, propterea quod non ex fontibus Hebrææ Linguae, sed vitiosa vulgata versione sit desumpta. Nam Interpres reddere debuisset, doce me statuta seu mandata tua: Item mandata tua custodiam. Perperam & Barbarè ille substituit, Justificationes. Rejecta sic prima significatione Bellarminiana reliquas tres Becanus amplectitur. nempe ut justificare idem sit. 1. Quod justum facere. 2. Idem quod justiore facere. 3. Idem quod justum aliquem declarare, seu pronunciare. Hinc etiam ipsam Justificationem idem Becanus tribus modis accipi docet. 1. Pro acquisitione justitiæ. Siquidem is, quem Deus justificat, seu justum facit, justitiam acquirere dicitur. Secundo pro augmento justitiæ, siquidem is, qui semel justitiam nactus est in ea crescere potest. Tertiò pro declaratione justitiæ: qui enim antea suspensus,

ctus, vel reus erat injustitiæ, potest pronunciari, & declarari tanquam justus, etiamsi in se justus non sit.

IV.

Quoniam vero prima significatio ambigua videtur, quod justum facere, plenior explicatio hujus significationis ab ipsis pontificiis petenda erit. Jesuita Costerus in *Ench. Controvers. cap. 6.* his verbis eam interpretatur: Justificatio propriè mutationem ad justitiam significare: Justificare, justum dare, seu justitiam dare: Justificari, Justum fieri seu justitiam accipere: sicuti Calefactio est motus ad calorem; calefacere, calidum facere seu calorem dare: Caleferi, calidum fieri, seu calorem recipere. Similis ratio est de frigefactione, dealbatione, similibusque motibus vel mutationibus, quibus omnibus aliquid datur actione, & accipitur, passione, habeatque nomen à termino ad quem tenditur, id est à formâ vel qualitate, quæ acquiritur: Calefactio à calore, dealbatio ab albedine, Justificatio à Justitia, quod in omni motu & mutatione solenne est. Becan. in *part. ult. disp. de Justif. cath. c. 2. §. 3.* hæc addit: Hinc patet, Justificationem consistere in his duobus. 1. In remissione seu expulsiōne peccati. 2. In infusione seu acquisitione justitiæ, sicut Calefactio, qua quis ex frigido fit calidus, continet duas partes, depulsiōnem frigoris & acquisitionem caloris. Hæc Becanus. Ne autem quis arbitretur Jesuitas hujus doli primos fuisse inventores. sciendum est, quod Thomas in *1. secunda summa Theolog. quest. 113. Artic. 1. cap. 2.* eodem modo Justificationem describat. Satis intelligere possumus ex hisce, pontificios duas ponere Justificationes. Unam quam vocant primam, alteram quam vocant secundam. Et quia alias pontificii clamitare solent Lutheranos & Reformatos, quos scopticè prædicantes appellant non intelligere hanc distinctionem, propriis illorum verbis, eandem describemus:

V.

Costerus sic eam interpretatur: mutationes à termino ad quem tenditur, nomen habent, propterea quod termini à quibus ut Phisici loquuntur. i. e. formæ seu qualitates quæ deferuntur, sunt variz: quia paries, qui albedine tingitur, potuit vel nigrum colorem, vel viridem, vel unum ex intermediis prius habuisse: & aqua calefit, quæ frigida prius erat, aut tepida: quinimò prius calida calefactione fit calidior. Ad eundem modum dici solet dupli-

cem esse justificationem à duplici termino à Quo, unam quam Theologi primam vocant, quando ex injusto, quis justus fit, ex inimico Dei amicus & Filius Dei. alteram quam secundam appellant quando justus majori justitiâ & sanctitate augetur. Jesuita Becan. in secund. part. disp. d. Justif. cath. his verbis eam describit: Est duplex Justificatio prima & secunda. 1. Consistit in acquisitione justitiæ. Secunda in augmento ejusdem. Prima est gratuita. Secunda ex meritis bonorum operum. De prima loquitur Paulus. Rom. 111. v. 24. & 28. ad Eph. 11. v. 8. De secunda loquitur Jacobus c. 11. v. 24. Hinc apparet Paulum & Jacobum non pugnare inter se. cum alter negat hominem justificari ex operibus, alter verò affirmat. Nam Paulus qui negat loquitur de primâ Justificatione. Jacobus qui affirmat de secundâ: Item Paulus de operibus à peccatore; Jacobus ab homine justo profectus. Eandem distinctionem proponit Bellarm. lib. 2. de Justificat.

VI.

Refutatio prima significationis à Bellarmino allatæ, eam antea tanquam falsam & alienam repudiavimus. Nam quæcunque significatio vocabuli justificare neque ex prophætis Authoribus, neque ex sacris literis potest probari, illa meritò tanquam à doctrina de justificatione aliena rejicitur. Atqui illa allata talis est. E. Majorem nemo negabit. Minor est evidens. Habemus Jesuitas assentientes ut supra ostensum est. Ineptè igitur argumentantur à vocabulis mutationes Physicas & artificiales exprimentibus, ad Justificationem, quæ nec mutationem Physicam nec artificialem significat, sed actionem forensi judicalem. ut probabimus.

VII.

Justificandi Verbum in significatione quadam forensi sumimus, pro justum reputari & absolvi, quemadmodum sic in sacris usurpatum legimus. Proverb. xvii. v. 15. Esai. v. 23. Exod. xxiii. v. 7. Deut. xxv. v. 1. Sic August. etiam justificari inquit est justum fieri d. grat. & lib. arb. c. 6. non quod in homine nulla reliqua sit injustitia: sed quia imputatur ipsi perfecta Christi justitia. Justificandi verbum de actione inter Deum & hominem significat in sacris literis infusionem habituum justorum justitiæ distributivæ aut commutativæ erga Deum & homines exercendæ. Nec sufficiens est ratio ad coercendum hoc nomenclaturæ, quæ arcessitur ab appositione justificandi, ad habitualia vitia injustitiæ. Solent

lent enim Sacri Scriptores hisce malis fructibus opponere, non duntaxat fructus bonos, sed etiam radicem bonam, principia iustarum actionum, quæ manant ex gratuita justificatione: Solent à liberalitate atque gratia Absolventis inferre & debitum Absoluti. Sic in dicto illo Classico. 1 Cor. VII. 10. 11. *Eratis aliquando Fures, Raptores &c. sed abluti estis, sanctificati estis &c. ex eo quod ad iustificari opponitur vitiis habitualibus, & collocatur inter beneficia absolutionis & Sanctificationis, nullâ verisimilitudine dicitur, verbum hoc notare infusionem Habitus boni.* Argumentari enim Apostolum à beneficio gratiæ redemptionis & absolutionis, ad officii nostri æquitatem patet ex Conclusionem. Ubi ait vers. ult. Magno pretio empti estis, igitur glorificate Deum in corpore & Spiritu vestro, qui redemit. Sic Jerem. xxxi. v. 31. seqq. Ebr. viii. v. 12. & alibi causâ piæ vivendi, inducitur ab accepto beneficio gratiæ Absolutionis, à peccatis jam perpetratis. Ambulabunt in statutis meis, quia propitiabor iniquitati eorum & peccati eorum non recordabor &c. Luc. VII. 47. Gen. xxxix. v. 8. Contra Concil. Trident. Sess. vi. c. v. Bellarm. 2. de Justif. c. 3. Socin. Volckel. l. 4. c. 3. fol. 181.

VIII.

Justificatio peccatoris coram Deo est uno verbo gratuita peccatorum remissio & imputatio iustitiæ Christi quæ fit per fidem solam. Sic Ambrosio justificatio nihil aliud est, quam remissio peccatorum, ab homine in Christum credente, sine opere, sola fide gratis accepta 1 Cor. i. Arnobii in Psal. 116. est indulgentia omnium peccatorum per misericordiam Dei, credentibus & poenitentibus præstita.

IX.

De variis justificationis significationibus, & quot modis in Sacro accipiatur consulendi, D. Martinus Chemnitius, D. Molinæus, D. Sohnus, D. Crocius, D. Georgius Calixtus, D. Bartholomæus Battus, D. Henric. Hophnerus, D. Christianus Matthias. dupliciter autem primariò sumitur, 1. Extrajudicialiter. 2. Judicialiter.

X.

Causa Justificationis numerantur & ferè sunt sex Efficiens solus Deus homini gratosus Esai. XLIII. v. 25. Eph. II. v. 4. 5. Rom. 4. v. 5. Rom. 8. v. 33. Cyrillus lib. v. de Trinit. l. 2. pag. 341. Non seorsum quidem Deus, & pater, seorsum & propriè Filius: sed quæ

quæ esse intelligitur justificatio à Patre, ea omninò est Filii, & quam Filius largitur ea est & Patris. propter solius Christi meritum, hujus benevolentia divina & Justificationis causam meritariam unicam, sive congrui sive condigni meritum intelligas. Act. iv. v. 12. cap. xiiii. v. 38. cap. xv. v. 11. Roman. iii. 24. 25. Jesh. lxiii. cap. liiii. 4. 5. 11. seqq.

XI.

2. *Προνομή* est gratia & misericordia Dei. Eph. 2. v. 8. Rom. 3. v. 24.

XII.

3. Materialis est solius Christi meritum Rom. iii. v. 25.

XIII.

4. Formalis Causa est ipsa remissio peccatorum Psal. xxxii. v. 1. Rom. iv. v. 7. 8.

XIV.

5. Instrumentalis ex parte Dei, *ὡς δόνη* tanquam exhibens, ea- que remotior, Verbum & Sacramenta, per quæ operante & influente S. gratia confertur homini: Facultas credendi & applicandi sibi justitiam Marc. iv. v. 27. Jac. xviii. Luc. xxiv. v. 47. 11 Cor. v. vers. 18. Tit. iii. 5. 6. Quanquam Justificatio, quæ fit in Eucharistia absolutionis quædam continuatio sit potius, quam initium 1 Cor. xi. v. 28. Luc. xxii. v. 20. collato cum Matth. xxvi. v. 28. Joh. xiiii. v. 10. Instrumentalis proxima ex parte Dei, fidem nobis dantis, & per fidem nos justificantis; proxima ibidem recipiens justificationem ex parte nostra, est Fides sola *ὡς ληψίαν* accipiens, locata in gratiam Dei, hic & nunc propter Christi meritum me justificantis, Rom. iii. v. 30. Gal. iii. v. 2. 5. 8. 11. 14. 24. Rom. 1. v. 17.

XV.

6. Finalis Dei gloria pax & Salus hominis. Roman. iii. v. 25. Rom. v. vers. 1.

XVI.

Inter Reformatos & Pontificios maximè controversitur de formali causa & instrumentali. Illi enim, Justificationis formam fingunt, Justitiam quandam inherentem & infusam. Bellarm. lib. 1. c. 2. d. *Justif.* nos statuimus imputatam. Deinde illi fidem formatam caritate, siye conjunctam cum operibus nos solam statuimus esse

esse ὄψανον sive manum apprehendentem Christi beneficia veramque iustitiam.

XVII.

Ista Fides ratione sui efficientis est Solius Dei Opus, nulla ratione nostrum, nisi Subjectivè propter solam receptionem & exercitium, quod utrumque tamen & Deus in nobis efficit Phil. 1. v. 1. 6. 29. Eph. 11. v. 8. 11 Tim. 1. v. 11. Ratione materiæ internæ, seu partium ex quibus constituitur est notitia rerum credendarum explicita, non implicita credulitati aut præsumptioni de fide alterius; Assensus itidem & fiducia de re cognita Rom. x. v. 14. Hebr. x1. v. 1. Rom. 14. v. 19.

XVIII.

Fides sola à parte hominis est medium & Organon recipiens & apprehendens remissionem peccatorum seu Justificationem. Non autem Fides consideratur in hac doctrina, ut nostra aliqua qualitas, Virtus & dispositio nobis inhærens, nec ut nostrum aliquod opus aut actio, cum in nostra Justificatione fides omnibus nostris qualitatibus, actionibus & operibus opponatur quatenus: relativè spectatur: sed consideratur Fides ratione apprehensi objecti sc. meriti Christi h. e. seu quatenus respicit Christum cum beneficiis suis in Evangelio oblatum, cumque fiduciali amplexu: Fidem enim esse fiduciam firmiter contra pontificios probatur Hebr. x1. v. 1. confer cap. 111. v. 14. ubi ὑποτίσιν vocat Apostolus, quam Commate sexto appellaverat *πιστις* i. e. fiduciam; recipit & sibi unit. Hinc dicimus justificari vivere in Christo *πίστει*, i. e. fide. Rom. 111. 28. Per fidem Rom. 111. 30. 31. *ἐν πίστει* i. e. in fide. 1 Tim. 1. v. 14. *ἐν τῇ πίστει* Phil. 111. 9. *ἐν πίστει* i. e. secundum fidem Hebr. 11. v. 13. Tit. 1. v. 14. *ἐν πίστει* 1 Tim. 111. v. 15. Colof. 1. v. 23. &c. 11. v. 14. *ἐν πίστει* Gal. 111. v. 7. 8. 9. 10. 11. 12. Non est ut qualitas, sed ut est in Sanguine Christi Rom. 111. 25. quatenus respicit suum Objectum & Correlatum, nempe meritum Christi. Forma igitur consistit in apprehensione & receptione quæ 1 Tim. 1. v. 15. vocatur *ὑποδοχή* & alibi explicatur per *λαμβάνειν* & *καταλαμβάνειν*, *ὑπολαμβάνειν* accipere, ad se recipere, &c.

XIX.

De particula exclusivâ sola notatur, quamvis ea non habetur *καὶ* in Textu authentico (quo de valde latantur papicolæ) attamen in eo reperitur *καὶ ἄλγιστον*, reperitur quoque ei æquipollens universalis negans Nisi, quando ergo Paulus dicit Gal. 11. v. 16.

Scientes quod non justificetur homo ex operibus Legis (*ἵνα μὴ*) i. & si non nisi per fidem in Christum. Hinc recte exclusivam colligimus, sc. sola fide nos justificari. Sive enim Adversativè pro sed accipiat^r vocabulum (*ἵνα μὴ*) sive exceptivè pro nisi res est clara, Argumentor enim: Aut Fides & Opera simul, aut Opera sola, aut Fides sola, justificat: quantum non datur; jam non primum; Paulus enim Opera disertè excludit ab actu justificationis Rom. III. v. 28. Non secundum; Id enim Paulus expressè negat per integram epistolam ad Romanos. E. remanet tertium sc. solam Fidem à parte nostra requiri ad Justificationem. Sic etiam si accipiat^r exceptivè, res est in Vado. Est enim firma sequela. Non justificatur homo ex Operibus Legis, nisi ex fide. E. Justificatur sola fide homo. Nam Ab Exceptiva Negante ad Exclusivam Affirmantem valet consequentia. Hinc sicut valet, non est homo sine peccato nisi Christus: Er. solus Christus est sine peccato: Ita etiam valet Non justificatur homo ex operibus Legis nisi ex fide, Er. sola fide.

XX.

Si quis Patres adire petit, consulat D. Basilium. cujus verba memoratu digna. Hæc est vera & integra gloriatio in Deo, quando neque propter Justitiam suam quispiam effertur, sed statuit se vera justitia carere, Fide autem sola in Christum justificari. Ambrosius non semel usus est hac particula: cujus aureum hoc pronuntiatum. Hoc constitutum est à Deo ut qui credit in Christum, salvus sit sine Opere, Sola Fide gratis accipiens remissionem peccatorum. August. de vera & Falsa pœnit. *cap. 8. t. 4.* per fidem solam remittuntur peccata. Bern. in Cant. *Serm. 22.* Quisquis pro peccatis compunctus esurit & sitit justitiam, credit in te Christe, qui justificas impium: & Solam justificatus per fidem pacem habebit ad Deum eant nunc papicolæ, novitatis accusent & damnent confessionem nostram, cui tot ex sacris & antiquitate firmamenta.

XXI.

Inventi sunt Sophistæ ut Osius & Miletus, qui ut imponant simplicioribus hæreticorum more, vel instar Hyænar, nostras usurpant voces sensu diversissimo. per Solam enim fidem intelligunt Catholicam Romanam quæ & Scripturæ, & traditionibus singulis adhæret, qua justificari volunt. Particula *sola* non excludit Christi ipsius meritum. Bernh. in Psal. 91. *Serm. 14.* Salvus factus es gratis, quod

quod ad te pertinet, & pro nihilo: sed quod ad illum planè non gratis, non de nihilo &c. Sed nec præsentiam operum: verum fiduciam & meritum omne operum nostrorum. Fides enim quantum sola iustificat: nunquam tamen sola est, utpote Coniunctam semper habens spem, Charitatem aliasque Virtutes, velut arbor bona bonis semper ornata fructibus.

XXII.

Megalander Lutherus eruditè in 15. cap. Gen. pag. 192. tom. 6. Wittemb. Scio (dilectionem, spem, & alias virtutes) has esse insignia Dei dona, divinitus mandata, & per Spiritum Sanctum in nostris cordibus excitari & alii: Scio fidem sine his donis non existere: sed nunc nobis quæstio est quid cuiusque proprium sit. Tenes manu varia semina, non autem quæro ego, quæ cum quibus coniuncta sint, sed quæ cuiusque propria virtus sit. Hic aperta die, quid faciat sola fides, non cum quibus virtutibus coniuncta sit. Sola autem fides apprehendit promissionem, credit promittenti Deo: Deo porrigenti aliquid admovet manum, & id accipit. Hoc proprium solius fidei Opus est. Caritas, spes, patientia, habent alias materias, circa quas versantur, habent alios limites intra quos consistunt, non enim amplectuntur promissionem, sed mandata exequuntur &c. & paulo post: scimus quidem quod Fides nunquam est sola, sed affert secum Charitatem & alia multiplicia dona, Chorum pulcherrimarum Virtutum secum ducit: neque enim unquam sola est. Sed non idèò confundendæ res, & quod solius fidei est, aliis virtutibus tribuendum. Fides ceu Mater, & ex qua soboles illa virtutum nascitur, hæc nisi prima adsit, frustra quæres illas; hæc nisi amplexa fuerit promissiones de Christo, non Caritas, non aliz Virtutes aderunt, etsi earum quasi simulacra Hypocritæ gignant ad tempus.

XXIII.

Bona Opera Renatorum in hac Vita non sunt perfecta, & sine peccati admixtione, adeoque nec merentur, nec mereri illa possunt vel auxilium gratiæ actualis, vel augmentum gratiæ habitualis, multo minus ipsam Vitam æternam neque ex condigno (ita ut ex iustitia ipsis debeatur retributio & merces) neque ex Congruo (ita ut licet ex iustitiâ, Compensationem non mereantur, tamen ex congruentiâ quadam seu honestate ipsis conveniat retributio), ut utrumque meritum describit Becan. Tom. 1. Opusc. vii. c. 3.

proposita interim Bona Opera sunt præmia in hac & Vita futura & major gloriæ gradus in ipsa beatitudine 1 Tim. iv. 7. 8. probatur hæc assertio; quoniam Vita æterna est donum non ex operibus, aut merito Operum, sed ex gratia datum Rom. vi. v. ult. Stipendium peccati mors; gratia autem Dei Vita æterna. Deinde datur Vita æterna ut hæreditas Coloss. i. 11. 24. jam si Vita æterna, ut ex paterna hæreditate contingit, Ergo propriè merces non est, nec propter labores, nec merita datur. confer Rom. viii. v. 16. Gal. iii. v. 16.

XXIV.

Merces nostra inquit August. in Pl. 31. gratia vocatur, si gratia est gratis datur: Christus enim non cum mercede debita, sed cum gratuita gratia venit. idem epist. 52. ad Maced. & recte Basilii familiaris est retributionis Vox Scripturæ, ut non solum recepto more, dum alius quisquam bonum aut malum auspicatus est accipiat: sed etiam in incipientibus primum. ut in eo: Retribue seruo tuo: nam pro tribue dictum retribue &c. Sinamus mercedem promitti nobis non debiti sed gratiæ: & promitti, ut mercede tantæ pollicitationis, & amore mercedis accensi, paremus iussioni Vires nostras, latera, lacertos. August. Serm. 39. in Euang. Joh. August. lib. homil. l. 14. Cum coronat Deus merita tua, nihil coronat nisi dona sua.

XXV.

Opera nostra non sunt meritoria, quia non sunt digna Vita æterna Rom. viii. 18. Neque competunt illi requisita meriti. Requiritur enim ad rationem meriti, ut opus quo aliquid mereri volumus sit. i. nostrum. ii. perfectum. iii. indebitum. iv. ut sit commodum & utile illi cui præstatur. v. ut sit pretio & dignitate æquale ac proportionatum. Quæ omnia de operibus nostris negantur. Hinc ita argumentor: Meritum est opus tantum de nostro præstitum, perfectè bonum non debitum, Cui sua natura debetur merces per proportionem respondens. Sed omnia nostra Opera non sunt perfectè bona Rom. vii. à v. 14. usque ad finem, sunt alias debita Luc. xvii. v. 10. non proportionem respondentia Rom. viii. v. 18. E. nostra Opera non sunt meritoria.

XXVI.

Non injustus est Deus, sed reddit unicuique secundum Opera sua Matth. xvi. v. 27. Rom. ii. v. 6. Aliud est reddere unicuique secundum

secundum Opera i. e. secundum testimonium Operum quæ de internâ fide vel incredulitate testantur: Aliud vero propter Opera i. e. propter dignitatem & meritum opetum; prius horum in Scripturis asseritur, posterius nunquam; Dicta namque id tantum volunt. Qualia sunt Opera, tale etiam futurum erit iudicium. Si bona testificantia sc. de vera in Christum fide, tunc Salute propter Christi meritum sunt potituri, eorundemque opera præmiis ornabuntur: Sin mala de Incredulitate ipsorum testificantia, non solum à beatifica Dei Visione excludentur, sed & æternis pœnis subicientur.

XXVII.

Vitam æternam non proprie sed improprie mercedem vocari utpote quæ detur Operanti non pro labore in se inutili & alias debito, mercedi prorsus illi inæquale; sed gratuita tantum dantis promissione, liberalitate & indulgentia; sic Coloss. iiii. vocatur merces Vita æterna, quæ verò merces ex hæreditate paternâ cuiquam obvenit, ea proprie merces dicta non est nec propter labores & merita datur. Matth. v. 12. Merces nostra non ipsum Cœlum, sed in Cœlo esse dicitur seu piorum merces non erit ipsa Vita æterna, sed in Vita æterna major & excellentior gloria. Aug. in Ps. 31. de singulis hominibus. attenduntur ait, Opera tua, & inveniuntur omnia mala: si quid debetur illis operibus, Deus redderet, utique damnalet stipendium peccati mors, malis Operibus quid debetur, nisi damnatio? tum autem in malis operibus inventus es: si reddatur tibi, quod debetur puniendus es. quid ergo fit? non tibi Deus reddit debitam pœnam, sed donat indebitam gratiam.

XXVIII.

Hoc addendum: Quæ Species Operum non proficiscitur à Christo, tanquam Vita, per gratiosum influxum in palmitem, & quæ Verbo Dei præscripta non est: Boni nomine non censi. Matth. xv. 9. 13.

XXIX.

Bona Opera definiuntur internæ & externæ actiones divinitus mandatæ & comprehensæ in Decalogo, quæ ab homine renato & Justificato ex fide per gratiam Spiritus Sancti operantem & cooperantem ad Dei gloriam, filii declarationem & proximi utilitatem fiunt, sed talia non sunt opera non renatorum. Non enim fiunt ex fide; quicquid autem non fit ex fide, peccatum est dicente

Apost. Rom. xiv. v. ult. Hebr. xi. 6. Neque fiunt à renatis; Cum tamen Paulus dicat Eph. ii. v. 10. Ipsius Dei Opus sumus conditi in Christo Jesu ad bona Opera quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus. NB. 1. Duo Dei vocamur *miſericordia* nova scil. Creatura Gal. vi. 15. conditi quidem primum in Adamo: per reparationem verò demum conditi in Christo Jesu. 2. Conditi dicimur ad Bona Opera. Non bona Opera præcedunt regenerationem & justificationem.

XXX.

Actiões Virtutum in non renatis suo genere & pro se non esse vitiosas conceditur, h. e. ipsam materiam seu substantiam actionum non esse malam. attamen duobus aliis modis infidelium virtutes sunt non bona Opera sed peccata coram Judicio Dei. 1. Ratione Finis quia non referuntur in gloriam Dei sed ad Voluptatem, vel ad Ambitionem, vel ad alia vitia prohibita. 2. Ratione Causæ efficientis & Formalis, quia non fiunt ex Corde puro, Conscientia bona, & fide non fictâ, aut etiam secundum alias conditiones ab Apostolo requisitas 1 Tim. i. 5. Gal. v. 22. & alibi.

XXXI.

Ethnicorum Opera quatenus sunt bona, utique à Deo sunt, quippe à quo per malos etiam fit bonum, & qui impiorum malis bene utitur. Fiunt autem talia peccata in istis infidelibus, quia ea quæ sunt insignia Dei dona polluant & contaminant illis pessimè abutentes. Nec omnia peccata, etiam in non renatis esse paria, sed indè non sequitur Opera mortalia non renatorum esse bona, vel non peccata, sunt enim omnia peccato contaminata. Hic sisto.

Honor & Lau Deo.

CORO

Coronidis loco.

I.

An bona Opera sunt Necessaria? A.

II.

An bona Opera sunt pernitiōsa. A.

III.

An iustitia fidei perfectā sit & augeri nequit? A.

IV.

*An Lutherani consentiant in precipuis Articulis fidei
cum Reformatis? A.*

F I N I S.